

**KASIM 2017 VE ÖNCESİ TARİH BASKILI
TARIM EKONOMİSİ
DERS KİTABINA İLİŞKİN DÜZELTME CETVELİ**

1- Ünite 2, sayfa 20 "Tarımsal Nüfus ve İstihdam" başlığı altındaki paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Türkiye'nin nüfusu Cumhuriyetten bu yana 5,6 kat artmıştır. 1927 yılında 13,6 milyon olan toplam nüfus, 2016 yılında 79,8 milyona ulaşmıştır. Nüfusun gelişim sürecinde, kırsal alandan kentlere akış görülmektedir. 1927 yılında toplam nüfusun %75,8'i kırsalda, %24,2'si kentlerde iken, 2016 yılında bu oranlar sırasıyla %7,7 ve %92,3 olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 2.1). Özellikle 1990-2016 döneminde kırsal nüfustaki azalma süreci hızlanmıştır. Türkiye'de bu dönemde iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine giderek hızlı bir şekilde azalması, kırsal alanla kentsel alan ayrımında yaşanan zorluklar, ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak göçlerin artışı bu sürecin hızlanmasında temel nedenler olarak görülebilir. Son yıllarda kırsalda bazı köy ve bucakların belediye statüsüne kavuşturulmasından da kaynaklanan kent nüfusunun artışı da görülmektedir. Kırsal nüfustaki oransal düşüş, göç ve şehirleşmenin yanında tarımsal üretim faaliyetinde teknoloji kullanımıyla da yakından ilgilidir. Tarım sektöründe mekanizasyon düzeyi arttıkça, kırsal alanlardaki nüfusun kentlere akımı da artabilmektedir. Türkiye'de günümüzde tarımsal üretim alanlarının son kullanım düzeyine ulaşmaları da tarımsal nüfusun değişiminde etkilidir.

2- Ünite 2, sayfa 21 "Çizelge 2.1" açıklama yazısı aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Türkiye'de Kırsal ve Kentsel Nüfusun Gelişimi Durumu (1927-2016)

3- Ünite 2, sayfa 21 "Çizelge 2.1" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Genel Nüfus Toplamı	* Kırsal Nüfus			** Kent Nüfusu		
		Kişi	Genel Nüfusa Oranı (%)	Sayım Yılına Göre Değişim (%)	Kişi	Genel Nüfusa Oranı (%)	Sayım Yılına Göre Değişim (%)
1927	13.648.270	10.342.391	75,8	-	3.305.879	24,2	-
1935	16.158.018	12.355.376	76,5	19,46	3.802.642	23,5	15,03
1940	17.820.950	13.474.701	75,6	9,06	4.316.249	24,4	13,51
1950	20.947.188	15.702.851	75,0	16,54	5.244.337	25,0	21,50
1960	27.754.820	18.895.039	68,1	20,33	8.859.731	31,9	68,94
1970	35.605.176	21.914.975	61,5	15,98	13.691.101	38,5	54,53
1980	44.736.957	25.091.950	56,1	14,50	19.645.007	43,9	43,49
1990	56.473.035	23.146.684	41,0	-7,75	33.326.351	59,0	69,64
2010	73.722.988	17.500.632	23,7	-24,39	56.222.356	76,3	68,70
2016	79.814.871	6.143.123	7,7	-64,90	73.671.748	92,3	31,04

4- Ünite 2, sayfa 21 ikinci paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Ekonomilerde tarım sektörü önemli bir istihdam alanını oluşturur. Türkiye'de toplam nüfus içerisinde, tarım sektöründe istihdam edilenlerin payı 1927 yılında %90,3 iken, bu oran 2016 yılında %19,5'e inmiştir (Çizelge 2.2). Gelişmiş ülkelerde bu oran tek haneli değerdedir. Sanayi ve hizmetler sektöründeki istihdam oranlarında ise büyük artışlar yaşanmıştır. Nitekim 2016 yılında nüfusun %19,5'i sanayide istihdam edilirken, %53,7'si hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir. Çeşitli ülkelerden Fransa'da tarım sektöründeki istihdamın oranı % 7, sanayinin oranı %30 ve hizmetler sektörü % 63'dür. Bu oranlar sırasıyla İngiltere'de % 2,5, % 31 ve % 66,5, İtalya'da % 11, % 32 ve % 57, Yunanistan'da ise % 28, % 28 ve % 44 olarak gerçekleşmiştir.

5- Ünite 2, sayfa 22 "Çizelge 2.2" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Tarımdaki İstihdam (Kişi 1000)	(% Sivil İstihdamın Sektörel Dağılımı)			
		Tarım	* Sanayi	**Hizmetler	***İnşaat
1927	4.850	90,3	3,4	6,3	-
1940	6.699	86,5	5,6	7,9	-
1950	8.940	74,8	8,3	16,9	-
1960	8.960	54,2	13,0	32,8	-
1970	8.444	46,9	15,9	37,2	-
1980	9.080	44,1	16,0	39,9	-
1990	8.837	41,7	17,5	40,8	-
2000	9.039	41,5	17,1	41,4	-
2009	5.254	24,7	19,4	55,9	-
2016	5.305	19,5	19,5	5,37	7,3

(*) Sanayi adı altında madencilik, imalat sanayi, inşaat ve bayındırlık faaliyetleri toplanmıştır.

(**) Hizmetler adı altında elektrik, gaz, su, toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme faaliyetleri toplanmıştır.

(***) 2014 yılından itibaren inşaat sektörü ayrı olarak hesaplanmaya başlamıştır.

6- Ünite 2, sayfa 22'deki iki paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerin temel sorunu, istihdam yaratılacak alanların sınırlılığıdır ve bunun doğal sonucu olarak işsizlik oranının yükselmesidir. Türkiye'de hanehalkı işgücü araştırmasına sonuçlarına göre, 2018 yılında işgücüne katılım oranı %54,3, işsizlik oranı da %11,1 olarak belirlenmiştir. Tarım, bu oranın azaltılmasında önemli etkilere sahiptir. Türkiye, çeşitli sosyal ve ekonomik göstergeler açısından tarım ağırlıklı yönünü devam ettirmektedir ve ülkenin istihdam yapısı hala tarımsal ağırlıklıdır.

Tarım sektöründe kayıt dışılığın olması, istihdam açısından somut verilerin ortaya çıkmasını engellemektedir. Tarım sektöründe işgücü kaynağı aile işgücüdür. İstihdamın 2014 yılında yaklaşık %9,6'sını ücretsiz aile işgücü, %10,2'sini ise kendi hesabına çalışan ve işveren durumunda olanlar oluşturmaktadır. İşletme büyüklüğü arttıkça aile işgücü yetmemekte, yabancı işgücü istihdamı zorunlu olmaktadır. Diğer yandan, tarım dışı faaliyetlerdeki istihdamın %63,9'unu ücretli ve yevmiyeli, %13,11'ini kendi hesabına çalışanlar oluşturmaktadır (Çizelge 2.3).

7- Ünite 2, sayfa 22 "Çizelge 2.3" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Çalışma Biçimi	2014	
	Kişi (Bin)	%
1) Tarım	5.383	21,4
- Ücretli – yevmiyeli	145	1,6
- Kendi hesabına – işveren	2.559	10,2
- Ücretsiz aile işçisi	2.409	9,6
2) Tarım Dışı Faaliyetler	19.811	78,6
- Ücretli – yevmiyeli	16.103	63,9
- Kendi hesabına – işveren	3.311	13,1
- Ücretsiz aile işçisi	398	1,6
3) Toplam (1+2)	25.194	100,0

8- Ünite 2, sayfa 23'deki ilk paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Tarımda işgücü ücretleri diğer sektörler göre daha düşük düzeydedir. Tarım İşletmeleri (hanehalkı) Ücret Yapısı araştırmasına göre, 2008 yılı sürekli tarım işçilerinin ortalama aylık ücretleri 806,33 TL, işgücü maliyeti ise 1833 TL'dir (ücret ödemesi + sosyal güvenlik ve diğer ödemeler toplamı). Bu verilere göre, Türkiye'de tarım işçilerinin ülke ortalama işgücü maliyetinin sadece %44'ü kadar ücret aldığı görülmektedir. Tarımda mevsimlik işgücü ve bunun içinde kadın ve çocuk işgücünün kullanımı önemli bir olgudur (Resim 2.1 ve 2.2). Tarım işletmelerinde mevsimlik işçiler, ürün biçimi, çapalama, hasat, ürün toplama ya da sökülme faaliyetinde çalışmaktadırlar. 2016 yılında ortalama günlük ücret 59TL; aylık kadın işçi ücreti 1.590 TL ve erkek işçi ücreti 1.980 TL'dir. Mevsimlik kadın tarım işçilerinin ortalama günlük ücretleri 53 TL, erkek işçi ücretleri 66 TL olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de hasat döneminde ürün çeşit ve miktarına bağlı olarak sayıları 1-2 milyonu bulan ve sosyal güvenceden yoksun olan mevsimlik tarım işçileri, Ege, Çukurova ve Karadeniz Bölgelerinde yoğun olarak çalışmaktadırlar. Bu işçilerin çalışma dönemleri, tarımsal üretimin çeşit ve yoğunluğuna bağlıdır ve bahar-yaz dönemlerinde gündelikçi olarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Pamuk, fındık, tütün, çay, bağ, şekerpancarı gibi tarımsal ürünlerde tarım işçileri aileleriyle birlikte çalışmaktadırlar. Tarımda mevsimlik işgücü içerisinde çocuk istihdamı da bulunmaktadır. 2012 yılında yapılan çocuk işgücü araştırması, 6-17 yaş aralığında yaklaşık 16 milyon çocuğun %44,7'sinin tarımsal faaliyette çalıştığını ortaya koymuştur. Bu çocukların eğitimi, günümüze değin üzerinde fazla çalışılmamış bir sorun olarak görülmektedir.

9- Ünite 2, sayfa 24 "Çizelge 2.4" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Üretim Yapılan Alan (1000 ha)						
	Buğday	Arpa	Çavdar	Mısır	Mercimek	Fasulye	Nohut
1980	9.020	2.800	442	583	191	114	240
1985	9.350	3.350	240	567	597	150	399
1990	9.450	3.350	158	515	906	171	890
1995	9.400	3.525	146	515	640	170	745
2000	9.400	3.629	147	555	472	176	636
2009	8.100	3.010	139	592	214	95	456
2016	7.672	2.740	115	680	252	90	360
Toplam Üretim (1000 Ton)							
1980	16.500	5.300	525	1.240	195	165	275
1985	17.000	6.500	360	1.900	618	170	400
1990	20.000	7.300	240	2.100	846	210	860
1995	18.000	7.500	240	1.900	665	225	730
2000	21.000	8.000	260	2.300	353	230	548
2009	20.600	7.300	344	4.250	302	181	562
2016	20.600	6.700	300	6.400	365	235	455
Verim (kg/hektar)							
1980	1.829	1.893	1.186	2.127	1.021	1.447	1.146
1985	1.818	1.940	1.500	3.351	1.035	1.133	1.003
1990	2.116	2.179	1.519	4.078	934	1.228	966
1995	1.915	2.128	1.644	3.689	1.039	1.324	980
2000	2.234	2.204	1.769	4.144	748	1.307	862
2009	2.543	2.425	2.474	7.179	1.411	1.905	1.232
2016	2.815	2.730	2.630	9.420	1.350	2.650	1.290

10- Ünite 2, sayfa 25'deki ilk iki paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

2010 yılı tahıl üretim miktarları 35,3 milyon tondur. Bir önceki yıla göre, buğday üretimi %8,8 oranında azalarak 20,6 milyon tona düşmüştür. Bu arada arpa üretimi %16,3 oranında azalarak 6,7 milyon ton düzeyinde gerçekleşmiştir. Baklagillerin önemli ürünlerinden kuru fasulye üretim miktarı değişmezken, kırmızı mercimek ise %1,4 oranında artarak 365 bin tona ulaşmıştır.

Endüstri bitkilerinden pamuk, tütün, şekerpancarı, ayçiçeği ve patatesteki ekiliş ve üretimde dalgalanmalara rağmen verimlilik artmıştır. Tütün de ise verimlilik düzeyi azalmaktadır. 1980-2016 döneminde verimlilik pamukta hektara 744 kg'dan 5050 kg'a, şekerpancarında 25.119 kg'dan 60.460 kg'a, patatesteki 16.393 kg'dan 32.830 kg'a ulaşmıştır (Çizelge 2.5). 2009-2016 yılları arasında, kütlü pamuk üretimi %21,7 oranında artarak yaklaşık 2,1 milyon ton, şekerpancarı üretimi %12,7 oranında artarak yaklaşık 19,5 milyon ton olarak gerçekleşirken, tütün üretimi %17,6 oranında azalarak 70 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

11- Ünite 2, sayfa 25 "Çizelge 2.5" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Üretim Yapılan Alan (1000 ha)				
	Pamuk	Tütün	Ş.Pancarı	Ayçiçeği	Patates
1980	672	223	269	575	183
1985	660	177	322	643	207
1990	641	320	380	716	192
1995	757	210	312	585	200
2000	654	236	410	542	205
2009	420	140	324	584	143
2016	416	92	322	720	145
Toplam Üretim (1000 Ton)					
1980	500	228	6.766	750	3.000
1985	218	170	9.830	800	4.100
1990	655	296	13.986	860	4.300
1995	851	204	11.170	900	4.750
2000	880	200	18.821	800	5.370
2009	1.725	85	17.274	1.057	4.397
2016	2.100	70	19.465	1.671	4.750
Verim (kg/hektar)					
1980	744	1.024	25.119	1.304	16.393
1985	785	964	30.486	1.244	19.807
1990	1.021	924	36.819	1.201	22.396
1995	1.125	974	35.774	1.538	23.750
2000	1.314	993	39.128	1.476	26.195
2009	4.107	607	53.314	1.809	30.748
2016	5.050	760	60.460	2.050	32.830

12- Ünite 2, sayfa 25'deki son paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Türkiye'de entansif tarımın gelişmesiyle meyve ve sebze yetiştiriciliği artış göstermiştir. Bu alanda Türkiye'nin dünyada ilk sıralarda yer aldığı pek çok ürün bulunmaktadır. 1980-2016 döneminde meyve ağaç sayısı ve üretimi önemli olan fındık, elma, portakal, antep fıstığı ve incir verileri Çizelge 2.6'da görülmektedir. Bu ürünlerden portakal ve antep fıstığında üretim miktarlarında ciddi artışlar gerçekleşmiştir.

13- Ünite 2, sayfa 26 “Çizelge 2.6” aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Ağaç Sayısı (1000 adet)				
	Fındık	Elma	Portakal	A. Fıstığı	İncir
1980	247.000	27.850	8.654	16.150	5.900
1985	250.000	30.175	9.240	18.100	8.120
1990	264.650	31.500	9.816	20.385	9.654
1995	271.150	32.530	11.065	23.850	9.690
2000	282.970	32.300	11.680	25.445	8.950
2009	347.414	39.951	13.394	30.144	9.337
2016	360.417	55.585	13.861	42.570	9.713
Toplam Üretim (1000 Ton)					
1980	250	1.430	679	7	205
1985	180	1.900	505	35	340
1990	375	1.900	735	14	300
1995	455	2.100	842	36	300
2000	470	2.400	1.070	75	240
2009	500	2.782	1.689	82	244
2016	420	2.926	1.850	170	305

14- Ünite 2, sayfa 26'deki ilk iki paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Meyveler içinde önemli ürünlerin üretim miktarlarına bakıldığında, 2009/2016 döneminde elmada %5,2, kayısıda %10,5, erikte %21,1, şeftalide %23,2, zeytinde ise %34,0 oranında artış gerçekleşmiştir. Turunçgil meyvelerden portakalda %9,5 mandalınada %58,0 oranında artış olmuştur. Sert kabuklu meyvelerden fındık %16 oranında azalırken, antep fıstığı %107,3 oranında artmıştır. İncir üretiminde %25, muz üretiminde %49,6 oranında artış olurken, üzüm üretiminde önemli bir değişiklik olmamıştır. Yaş çay üretimi bir önceki yıla göre %22,4 oranında artarak yaklaşık 1,4 milyon ton civarında gerçekleşmiştir.

2016 yılında sebze üretim miktarı 2009 yılına göre %13 oranında artarak yaklaşık 30 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Sebze ürünleri alt gruplarında üretim miktarları incelendiğinde, yumru ve kök sebzelerde %7,8, meyvesi için yetiştirilen sebzelerde %13,8 ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzelerde %13 oranında artış olmuştur. Sebzeler grubunun önemli ürünlerinden domateste üretim %17,3 oranında artarak, 13 milyon tona yükselmiştir. Havuç üretimi %6,6 oranında azalırken, taze fasulye üretimi %5,8, patlıcan üretimi %4,6, kuru soğan üretimi %14,7, sakız kabak üretimi %14,4 oranında artmıştır.

15- Ünite 2, sayfa 27'deki paragraflar aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

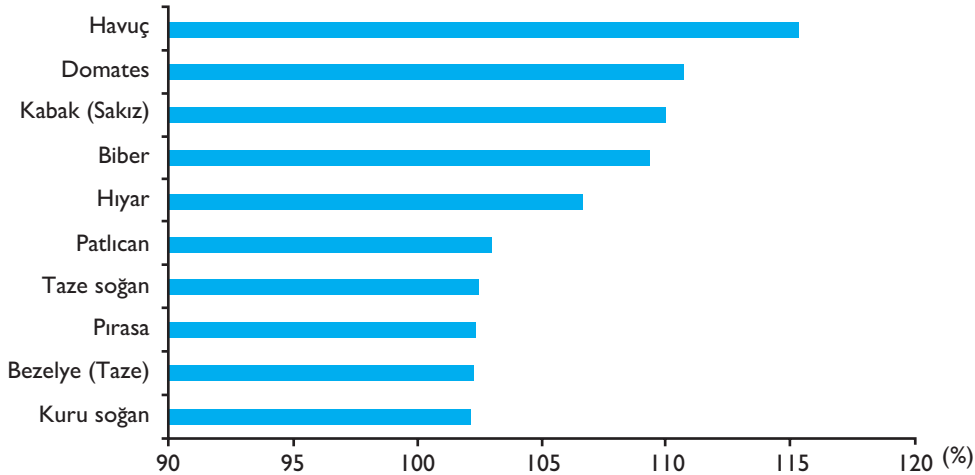
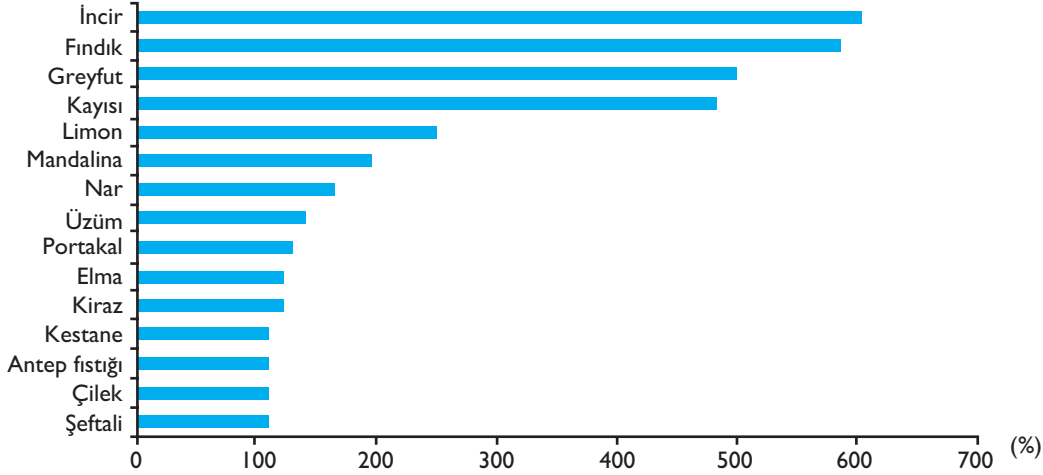
Türkiye, birçok meyve ve sebze türünün yanında, halkı beslenmesini sağlayan önemli tarla ürünlerini de yetiştirmektedir. Ülkemiz mevcut potansiyel açısından gelişmiş bir düzeydedir ve verimlilik artışı sağlanabildiği ölçüde gelişmiş ülkelerle yarışabilir bir duruma gelecektir. Ülkelerin kendi sınırları içerisinde yetiştirilen ve nüfusunu besleme başarısını gösteren yeterlilik kavramı, özellikle gıda krizi sürecinde üzerinde daha fazla durulan ve önemsenen bir konu olmuştur. Yani günümüzde tarımsal üretimde yeterlilik derecesi ülkeler açısından önemli hale gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2015/2016 üretim döneminde, sert kabuklular ve içecek bitkileri grubunda yeterlilik derecesi, en yüksek olan ürün fındık olarak gösterilmiştir. Turunçgil meyvelerin tamamında kendine yeterlilik söz konusu olup, greyfurtta yaklaşık %495, limonda %249,7 mandalina %194,9 ve portakalda %129,9 olarak belirtilmiştir (Şekil.2.1).

Çeşitli meyvelerde kendine yeterlilik dereceleri; incirde %603,9 kayısıda %483,7, üzümde ise % 141 ve muzda %55,1 olarak gerçekleşmiştir. Sert kabuklulardan fındıkta %1587,8 ile en yüksek yeterlilik derecesi ortaya çıkmıştır. Toplam arzın cevizde %17,4'ünü, badem de ise %27,5'ini ithalat oluşturmaktadır. Cevizde %84 ve bademde %83 olarak tahmin edilmiştir. Toplam çay arzının büyük bir kısmı yerli üretimden karşılanmakta olup, yeterlilik derecesi ise %99,2'dur.

2015/2016 piyasa döneminde tüm sebzeler için yurtiçi üretimin, yurtiçi talebi karşılama derecesi % 106,8, kuru soğanda %102,1, domatestede %110,8, bezelyede %101 olarak belirlenmiştir (Şekil 2.2).

Türkiye’de hayvansal üretimin mevcut durumu ve gelişmesinde hayvan varlığı yanında, ırk özellikleri, bakım-besleme koşulları ve verim düzeyleri etkilidir. Türkiye’de 1990-2016 döneminde büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı Çizelge 2.7’de belirtilmiştir. 2016 yılında sığır varlığı yaklaşık 14,2 milyon, manda 122,1 bin, koyun 31,1 milyon ve keçi 10 milyon baş olarak belirtilmiştir. Geçen süre içinde sığır popülasyonu içinde yerli ırktan meleze doğru bir geçiş sağlanmıştır. Günümüzde sığır varlığının yaklaşık % 46,8’i kültür ırkı, %40,9’i melez ırkı ve %24’ü yerli ırktan oluşmaktadır. Irk yapısında yaşanan bu gelişmeler verim düzeylerini artırmıştır.

16- Ünite 2, sayfa 27’deki “Şekil 2.1” ve “Şekil 2.2” aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

17- Ünite 2, sayfa 28’deki paragraflar aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

1991-2014 döneminde süt üretimi dalgalanmalarla birlikte, yaklaşık 10 milyon tondan 18,6 milyon tona yükselmiştir. İncelenen dönemde yerli koyun, kıl ve tiftik keçisi sütünde azalma olmuştur. 2014 yılı süt üretiminin %92’si inek sütü, %6’sı yerli koyun sütü, %2,5’i kıl keçisi sütü ve %0,2’si merinos koyunu ve %0,1’i tiftik keçisi sütünden meydana gelmiştir (Çizelge 2.8). Süt verimi 1.408 litreden 2.802 litreye, yerli koyunda 49 kg’dan 79 kg’a, merinos koyunda 34 kg’dan 47 kg’a, kıl keçisinde 61 kg’dan 107 kg’a, tiftik keçisinde 21 kg’dan 35 kg’a yükselmiştir.

Türkiye’de et üretimi 2007-2016 döneminde, 575 bin tondan 1,2 milyon tona yükselmiştir. Et üretiminin %90’nını sığır ve manda eti oluşturmuştur (Çizelge 2.9). Et üretiminde 2010 sonrasındaki daralmalar et fiyatlarını artırarak et ithalatının başlamasına neden olmuştur.

Süt ve et yanında, 2016 yılında üretilen deri sayısı bir önceki yıla göre toplamda %9,6 azalarak 9.741.786 adet olarak gerçekleşmiştir. %8,8’lik oranda bir azalış göstererek 40 270 ton olmuştur. Kıl üretim miktarı 2016 yılında bir önceki yıla göre %2,2 azalarak 5.445 ton olmuştur. Tiftik üretimi, 2009 yılına göre 2016 yılında %95,4’lük artış göstererek 340 ton olarak gerçekleşmiştir.

Kümes hayvanları varlığında dalgalanmalar görülmekte olup, toplam 251 milyon adetten 334 milyona düşmüştür (Çizelge 2.10). Kümes hayvanı varlığının %99'unu broiler ve yumurta tavuğu oluşturmuştur.

18- Ünite 2, sayfa 28 "Çizelge 2.7" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi
1990	11.377.000	371.000	40.553.000	10.977.000
1995	11.789.000	255.000	33.791.000	9.111.000
2000	10.761.000	146.000	28.492.000	7.201.000
2005	10.526.440	104.965	25.304.325	6.517.464
2009	10.723.958	87.207	21.749.508	5.128.285
2016	14.223.109	122.114	31.140.244	10.344.936

19- Ünite 2, sayfa 28 "Çizelge 2.8" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Sığır	Koyun (yerli)	Koyun (merinos)	Keçi (kıl)	Keçi (tiftik)	TOPLAM
1991	8.616.412	1.110.534	16.909	322.084	12.655	10.078.594
1995	9.275.312	918.495	16.005	269.670	7.537	10.487.019
2000	8.732.041	759.875	14.504	216.328	3.883	9.726.631
2005	10.026.202	774.344	15.533	250.246	3.513	11.069.838
2009	11.583.313	726.894	19.978	207.385	2.185	12.539.755
2014	16.998.850	1.069.441	44.496	460.518	2.752	18.576.057

20- Ünite 2, sayfa 28 "Çizelge 2.9" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Deve	TOPLAM
2007	431.963	1.988	117.524	24.136	11	575.622
2008	370.619	1.334	96.738	13.753	14	482.458
2009	325.286	1.005	74.633	11.675	18	412.617
2016	1.059.196	351	82.485	31.011	-	1.173.043

21- Ünite 2, sayfa 29 "Çizelge 2.10" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Yumurta Tavuğu	Broiler Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek	TOPLAM
2002	57.139.257	188.637.066	3.092.408	1.400.136	832.091	251.100.958
2005	60.275.674	257.221.440	3.697.103	1.066.581	656.409	322.917.207
2009	66.500.462	168.468.942	2.755.349	944.731	412.723	239.082.207
2016	108.689.236	220.322.081	3.182.751	933.353	413.841	333.541.262

22- Ünite 2, sayfa 29'deki paragraflar aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

2002-2016 döneminde yumurta üretimi 12 milyardan 10 milyar adete gerilemiş, kanatlı eti üretimi 726 bin tondan 1.926 tona yükselmiştir (Çizelge 2.11). Bu dönemde kişi başına tüketim, yumurtada 168 adetten 214 adete, kanatlı etinde 10 kg'dan 23 kg'a yükselmiştir.

Arıcılıkta kovan sayısı 2016 yılı itibariyle yaklaşık 8 milyon adet düzeyindedir. Bal üretimi ise 2002-2016 yılları arasında 75 bin tondan 106 bin tona yükselmiştir (Çizelge 2.12). Arıcılığa verilen destekler üretim artışında etkilidir. Türkiye bal verimi kovan başına 13-18 kg arasında değişmekte olup, yıllık kişi başına tüketim ortalama 1 kg civarındadır.

İpekböcekçiliğinde, 2016 yılında yaş ipek kozası 2009 yılına göre %24,3 oranında azalarak 136 ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye su ürünleri üretiminde önemli gelişmeler yaşanmakta olup, 2015 yılında bir önceki yıla göre %99 artışla 127 bin tona yükselmiştir (Çizelge 2.13). 2009 yılında 1.855 adet balık çiftliğinin üretim kapasitesi %378 artışla 239 bin tona ulaşmıştır.

23- Ünite 2, sayfa 29 "Çizelge 2.11" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Yumurta (Milyon adet)	Kanatlı Eti (Ton)
2002	11.555	726.607
2005	12.052	979.413
2009	13.833	1.323.625
2016	10.098	1.925.521

24- Ünite 2, sayfa 29 "Çizelge 2.12" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Kovan Sayısı (Adet)	Bal Üretimi (Ton)
2002	4.160.892	74.554
2005	4.590.013	82.336
2008	4.886.316	81.364
2016	7.900.364	105.727

25- Ünite 2, sayfa 29 "Çizelge 2.13" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıl	Üretim (Ton)
2002	61.165
2009	158.729
2015	127.217

26- Ünite 2, sayfa 30'daki ilk iki paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Türkiye'de tarımsal üretimin nitelik ve nicelik olarak artırılmasında, değişen destekleme sistem ve uygulamalarının katkısı olmaktadır. Destek miktarı yetersiz de olsa, bu uygulamaların devamlılığı, üretimin artırılmasında etkilidir. Türkiye'de genel bütçe içerisinde tarım sektörüne yönelik destekleme ödemelerinin (2016 yılında 11,6 milyar TL) payı %2 düzeyindedir. Gayrisafi yurt içi hasıla içinde bu oran %0,5 düzeyindedir. 2000'li yıllarla birlikte farklı destekleme şekillerinin uygulandığı tarımda alan bazlı tarımsal destekler, doğrudan gelir desteği (kalktı), mazot, gübre, hayvancılık, kırsal kalkınma, tarım sigortası ve kuraklık destekleri, destekleme prim uygulamaları söz konusu olmaktadır (Bu konuda geniş bilgiler için 8. bölüme bakınız).

Türkiye'de tarımsal üretimde uygulanan desteklerin düşüklüğü, desteklerin maliyet içindeki oranına bakarak da ortaya konulabilir. 2013 yılında tarımda desteklerin maliyeti karşılama oranı; tahıl grubunda %22-23 ve yağlı tohumlarda %35-66 arasında değişmiş, baklagillerde ise %28'dir. 2009 yılında sertifikalı tohum üretim ve kullanımında bu oran, ürüne göre %15-29 arasında değişmiştir. Hayvansal üretimin gelişiminde teşvik ve destek prim uygulamaları gibi hayvancılık desteklerinin etkileri önem taşımaktadır. Hayvansal üretimde 2009 yılında desteklerin maliyeti karşılama oranı; su ürünlerinde %13-33 arasında değişirken, çiğ süt %6 ve ette %12'dir. Hayvancılıkta desteklerin maliyeti karşılama oranı, bitkisel üretimden daha düşüktür. Tarım sektörünün ekonomik katkısının artabilmesi ve sektörle ilişkili nüfusun sosyal boyutta gelişiminin sağlanması için işletme yapıları, teknoloji kullanımı, destekler, üretici örgütlenmesi, kalitenin geliştirilmesi üzerindeki çalışmaların devam ettirilmesi zorunludur.

27- Ünite 2, sayfa 31 "Çizelge 2.14" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Gıda Ürünleri	Almanya	İsveç	ABD	Türkiye
Tahıllar	111.11	101.42	105.64	208.05
Pirinç	3.34	5.96	6.88	10.74
Patates	61.46	59.81	51.88	40.04
fieker	48.49	42.06	63.76	31.88
Et	85.94	81.57	115.13	35.12
Süt Ürünleri	258.70	341.23	254.69	193.94
Yumurta	12.2	13.37	14.58	8.20

28- Ünite 2, sayfa 32 "Çizelge 2.16" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	GSMH'nın Sektörel Dağılımı (%)			Genel Büyüme Hızı (%)	Büyüme Hızı (%)		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler		Tarım	Sanayi	Hizmetler
1950	-	-	-	9,4	10,9	9,3	8,0
1960	-	-	-	3,4	2,3	0,4	5,4
1970	37,3	17,2	45,5	4,4	2,8	1,3	4,3
1980	26,1	19,3	54,6	-2,8	1,1	-3,3	-3,7
1990	17,5	25,5	57,0	9,4	6,8	8,6	10,3
2000	14,1	23,3	62,6	6,3	3,9	6,0	8,9
2005	11,9	24,0	64,1	7,6	5,6	6,5	7,6
2009	10,1	31,5	58,4	-4,7	3,6	-6,9	-5,0
2015	8,4	21,7	69,9	4,0	7,4	3,4	4,6

29- Ünite 2, sayfa 32'deki ikinci paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Türkiye'de GSMH'da görülen değişimlerde, yaşanan sosyal ve siyasi sorunlar ve/veya ekonomik krizlerin etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu etki sektörler üzerinde de kendini göstermektedir. Genel olarak diğer sektörler için düşük GSMH'ya sahip olan tarımda büyüme hızı, genellikle sanayi ve hizmet sektöründen daha düşüktür. Türkiye ekonomisinde sanayi sektörü beklenen gelişmeyi sağlayamadığından, hizmetler sektörünün GSMH içindeki payı ortalama olarak %50'ler üstünde gerçekleşmiştir. Tarımın son 20 yılda gayri safi milli hasıla içindeki payı %10'ların altına gerilemiş olmakla birlikte, sanayi sektörü bu açığı kapatmada yeterli üretim kapasitesine ulaşamamıştır. Diğer yandan, tarım sektörünün GSMH içindeki payının azalmasını, sektörün öneminin azaldığı şeklinde yorumlamakta doğru değildir. Bu süreçte ekonomide katma değer artışı yaratan sanayi ürünlerinin fazlalığı ve etkinliği bunun nedeni olarak görülebilir. Yani teorik olarak, gelişmişlikle paralel ekonomi güçlendikçe, büyüyen GSMH değeri içerisinde tarımın payının görece olarak azalması olağandır. Bu durum, tarımda yaratılan katma değer diğer sektörler için oranla daha düşük kalması yanında ve gelir artışının tüketim harcamalarında sanayi mallarına ve hizmetler sektörüne kayması ile de açıklanabilir.

30- Ünite 2, sayfa 33'deki ilk paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

İhracatta sektörler içinde, tarımın payı 1950 yılında %88'den, 2016 yılında %4,4 düzeyine düşmüştür. Aynı süreçte sanayinin ihracattaki payı %9,4'ten %94 düzeyine ulaşmıştır. İthalat açısından sektörlerin dağılımında, tarım sektörünün payı 1950 yılında %0,1'den 2016 yılında %3,3'e yükselmiştir. Aynı yıllarda sanayinin ithalattaki payı %94,6'dan %87,1 düzeyine inmiştir (Çizelge 2.17).

31- Ünite 2, sayfa 33'deki üçüncü paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Dış ticarete önemli göstergelerden birisi de, ihracatın ithalatı karşılama oranıdır. 1950 yılındaki ihracatın ithalatı karşılama oranı %91,9 iken, bu oran 2016 yılında %71,8'e düşmüştür.

32- Ünite 2, sayfa 33 "Çizelge 2.17" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yıllar	Toplam İhracat (Milyon \$)	İhracatın Sektörel Dağılımı (%)			Toplam İhracat (Milyon \$)	İthalatın Sektörel Dağılımı (%)			İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
		Tarım	Sanayi	Madencilik		Tarım	Sanayi	Madencilik	
1950	263	88,0	9,4	2,5	286	0,1	94,6	4,6	91,9
1960	321	92,9	1,4	5,6	468	10,5	88,0	1,5	68,6
1970	589	76,0	17,9	6,1	948	3,1	85,7	11,2	62,1
1980	2.910	74,9	18,4	6,6	7.909	7,4	80,4	12,2	36,8
1990	12.959	17,4	79,9	2,5	22.302	5,9	77,4	16,7	58,1
2000	27.775	6,3	92,0	1,1	54.503	3,4	80,7	15,9	50,9
2005	73.476	4,7	94,2	1,1	116.774	2,4	83,7	13,9	62,9
2009	102.143	4,4	94,0	1,6	140.928	3,3	82,1	14,6	72,5
2016	142.533	3,2	94,9	1,9	198.617	3,3	87,1	9,6	71,8

33- Ünite 3, sayfa 41 "Çizelge 3.1" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Uzun ömürlü bitkiler												
Yıl	Toplam tarım alanı	Toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler	Toplam işlenen tarım alanı	Ekilen alan	Nadas	Sebze bahçeleri alanı	Toplam uzun ömürlü bitkilerin alanı	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı	Bağ alanı	Zeytin ağaçlarının kapladığı alan	Çayır ve mera arazisi	Orman alanı
1990	42.033	27.856	24.827	18.868	5.324	635	3.029	1.583	580	866	14.1777	20.199
1995	39.212	26.834	24.373	18.464	5.124	785	2.461	1.340	565	556	12.378	20.199
2000	38.757	26.379	23.826	18.207	4.826	793	2.553	1.418	535	600	12.378	20.703
2005	41.223	26.606	23.830	18.148	4.876	806	2.776	1.598	516	662	14.617	21.189
2009	38.911	24.294	21.351	16.217	4.323	811	2.943	1.686	479	778	14.617	21.189

34- Ünite 3, sayfa 42'deki ilk paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Çizelge 3.1 incelendiğinde, son yirmi yılda toplam tarım alanında % 3-4 gibi bir azalma olduğu anlaşılmaktadır. Toplam tarım alanı içinde işlenen tarım alanlarının payı da azalmış, ancak orman ve mera alanlarında bir artış olmuştur. Eski dönemlerde çayır, mera ve orman alanı aleyhine gelişen bu durumun, son yirmi yılda tersine çevrildiği anlaşılmaktadır. Ekilen alanların 1990'lı yıllarda toplam tarım alanı içinde % 45 pay aldığı görülürken, 2009 yılında bu oranın % 42 ye düştüğü anlaşılmaktadır. Öte yandan, aynı durumu nadas alanları içinde söylemek mümkündür. Toplam tarım alanı içinde nadas alanı aynı yıllarda sırası ile % 13 den % 11'e inmiştir. Bunların yanında, meyve ve sebze alanlarında son yirmi yılda küçükte olsa bir artış olmuştur. Son zamanlarda tarla tarımına alternatif olarak, bahçe tarımı yaygınlaşmaktadır.

35- Ünite 3, sayfa 53'deki ilk paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Azalan Verimler Kanunu: Bir tarımsal üretim faaliyetinde ve belirli bir teknoloji seviyesi ve arazi sathında kullanılan girdilerden birinin miktarı arttırılır ve diğer girdilerin miktarı sabit tutulursa, miktarı arttırılan girdinin ilâve birimleri üretime ilave olundukça, toplam ürün miktarı bir noktaya kadar artacak, bu noktadan sonra eklenen birim girdi ile ilâve edilen ürün miktarı önce nispi sonra mutlak olarak azalacaktır.

36- Ünite 5, sayfa 93'deki "Şekil 5.2" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

37- Ünite 5 genelinde "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı" ifadesi "Tarım ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir.

38- Ünite 5, sayfa 98, son paragraf üçüncü satırdaki "Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü" ifadesi "Yardımlar Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir.

39- Ünite 8, sayfa 174 "Çizelge 8.1" aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Sayım Yılları	Kırsal Nüfus		Kentsel Nüfus		Toplam	
	Sayı (milyon)	%	Sayı (milyon)	%	Sayı (milyon)	%
1927	10.3	75.8	3.3	24.2	13.6	100.0
1940	13.4	75.6	4.3	24.4	17.8	100.0
1950	15.7	75.0	5.2	25.0	20.9	100.0
1960	18.8	68.1	8.8	31.9	27.7	100.0
1970	21.9	61.6	13.6	38.4	35.6	100.0
1980	25.0	56.1	19.6	43.9	44.7	100.0
1985	23.7	47.0	26.8	53.0	50.6	100.0
1990	23.1	41.0	33.3	59.0	56.4	100.0
2000	23.8	35.1	44.0	64.9	67.8	100.0
2010	17.5	23.7	56.2	75.5	73.7	100.0
2016	6.10	7.64	73.70	92.36	79.80	100.0

- 40- Ünite 8 genelinde "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı" ifadesi "Tarım ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir.
- 41- Ünite 8, sayfa 186, beşinci paragraf ikinci satırdaki "Bakanlar Kurulu" ifadesi "Cumhurbaşkanlığı" olarak değiştirilmiştir.